א שטיק פונ׳ם סטעליע-געמעל אין מאָהליווער שוהל· 18 טער יארהונדערט·

DETAIL FROM THE DECORATION OF THE SYNAGOGUE OF MOHILEV ON THE DNIEPR. 18th CENTURY.

א שטיק פונ'ם סטעליע-געמעל אין דער מאָהליווער שוהל. דער צפון-מזרח ווינקל מיט'ן וואָרמייזא בילד. 18 טער יאָרהונדערט.

DETAIL FROM THE DECORATION OF THE SYNAGOGUE OF MOHILEV WITH A VIEW OF WORMS. NORTH EAST SIDE. 18th CENTURY.

ווען דער מאָהליווער שוהל·

זכרונות·

דאס איז געווען צווישן ... 19 און 1916· לויט'ן לוח דאכט זיך גאר ניט אזוי לאנג· לויט'ן לעבן אבער — מיט עטליכע עפּאָכן צוריק·

עטליכע פּיאָנירן יידן־מאָלער האבן דערפירט זייער מלאכה ביז צו דער מזרח־גרעניץ פון דעם „תחום־המושב" ד· ה· זיי האבן דערוויזן, אז ווען מ'פירט איבערן פאפיר מיט א שטיפטל אדער מיט א קויל, אדער איבער א לייוונט מיט א פינזל און פארב — באקומט זיך א געמעל· און די יוגענד האָט אנגעהויבן „קינסטלערן"· ס'האבן זיך אנגעהויבן אויס־שיילען גרופּעס, פון די גרופּעס איז געוואָרן „שולעס" און איבער אלעמען — פּראָבלעמעס·

חברה חדר־יונגליך, חאָטש שוין א דור א גאנצן אליין ביז צום גמרא־מלמד ניט דערלאנגט, איז פּאָרט געווען אָנ־געזאָפּט מיט די זויערליכקייטן פון אַנאַליזע·

און מיר, נעמענדיג נור וואָס אין די הענט א בליישטיפט און א פּינזל, האבן אנגעהויבן באלד אַנאַטאָמירן ניט נאָר די נאטור ארום אונז, נאָר אויך זיך אליין· ווער־זשע אזעלכע זיינען מיר? וועלכן אָרט פארנעמען מיר צווישן די פעלקער? און וואס אזעלכעס איז אונזער קולטור? און ווי אזוי דארף זיין אונזער קונסט? אָבגעטון האט זיך דאס אלעס אין איניגע שטעטליך פון ליטע, ווייסרוסלאנד, אוקראינע, פון דאָרט האט זיך עס אריבערגעקייקעלט קיין פּאריז און איר גמר — ניט די התחלה, ווי מיר האבן דעמאָלט געטראכט — האט די דאָזיגע באוועגונג באקומען אין מאָסקווע אויף דער „ערשטער אויסשטעלונג פון יידישע קינסטלער אין יאר 1916"·

ארומזוכענדיג נאך זיך אליין, נאך דער צורה פון אונזער צייט, האָט מען געפּרובט ארייננקוקן אין די אלטע שפּיגלען, זיך צו דערגרונטעווען דורך דער אזוי־גערופענער „פּאָלקס־שאַפונג"· דעם דאָזיגן וועג האבן אין אנפאנג פון אונזער צייט דורכגעמאכט כמעט אלע פעלקער·

אויף אזא'ן אופן האט איר פאר זיך די לאָגישע דער־קלערונג פאר דעם, ווי אזוי איך האב מיך איינמאל אין א זומער אַלאָז געטון „אין פּאָלק"· מיט מיר איז געווען ריבאַק·

ווען דער מאהליווער שוהל זיינען ארומגעגאנגען מעשות· מיר האבן זיך אוועקגעלאָזט צו'ן איר· פריהער האבן מיר זיך אָפּגעשטעלט אין קאפּוסט· מ'האט אונז געזאגט, אז די קאַ־פּוסטער שוהל איז פון דעם זעלבן טיפּ, ווי די מאָהליווער, און פון דעם זעלבן מייסטער געמאָלט געוואָרן· געטראָפן האבן מיר אין קאפּוסט א ביסל קוילן, אָפּגעבערענטע ציגעל פונ'ם פונדאמענט און עטליכע שוין אָנגעפוילטע קלעצער, וועלכע איימיצער האט מנדר געווען צום בוי פון א נייער שוהל — די אלטע איז אָפּגעברענט געוואָרן· און דאס גאנצע שטעטיל איז אָפּגעברענט געוואָרן און קיינע סליאַדן פונ'ם אלטערטום איז ניט געבליבן·

מיר זיינען געפאָרן ווייטער· געקומען קיין מאהליוו· פון דער ווייטן פונ'ם דניעפּר האבן מיר דערזעהן א שווארץ, הויך, ווי א שפּייכלער אויסזעהנדיגס, ניט גרויסעס געביי — א שוהל· נאָר דאס איז דאָך עפּיס ווי א פאָרשטאָט· דאס קאָן ניט זיין י ע נ ע שוהל· מיר זיינען ארויס אויף'ן ברעג· אוועק אין שטאָט אריין זוכן· מ'האָט אונז ארומגעשיקט אין עפּיס נייע, שטיינערנע, „שענע" שוהלען, מיט בודואַר־לאָמפּן און פריש אָפּגעפארבטע געזימצן און טאָוולען אזוי ווי אין א פּראָווינציעלן „אילוזיאָן"·

אין אפּאָר שעה ארום האבן מיר זי געפונען· די שוהל שטעהט באם סאַמע דניעפּר, אבער אין אזא „טאָפּ" אז זי קומט אויס איינגאנצן באהאלטן· און דאס איז מערקווירדיג· די שוהל פלעגט מען שטענדיג שטעלן אזוי, אז זי זאל הערשן איבער די ארומיגע טאָלן· אזוי איז אין דרויא, אין דובראוונע און אין אנדערע שטעטליך: די שוהל מיט איר גאנצער מאסע, באזונדערס מיט איר דאך, גיט דעם גאנצן שטעטיל יענעם כאראקטעריסטישן פּראָפיל, ווי דער כאראקטער פון די אלטע איירָאָפּעישע שטעט ווערט באמערקט דורך זייערע טורמען און סאָבאָרען (דאָמען)·

דער שוהל פאסאָן פון מאָהליווער טיפּ (א טיפּ א דייט־ליכער, א קלאָרער, איך וואָלט געזאגט: א קלאסישער) איז דערזעלבער ווי בא די קריסטליכע באַזיליקעס, ד· ה· — דער מיטעלסטער טייל ארויסגעסטאַרטשעט, מיט פענסטער אין דער הויך, צוויי נידריגע פליגל בא די זייטן צו צפון און צו דרום· אבער אין אונטערשייד פון די קירכען זיינען די זייטן־טיילן דאָ ניט געעפענט, נאָר לחלוטין אפּגעזונדערט פונ'ם צענטר, פון דער מענערשער שוהל· אין די פליגלען איז די ווייבערשע שוהל, און נאָר א שמאָלע לאָך אין דער הויך פונ'ם אויג פאראייניגט זיי מיט דעם מענערשען טייל· דאס איז אן אלטער פאַסאָן· אזוי איז אונז אויסגעקומען צו זעהן די אויסמאָלונגען פונ'ם אינעווייניגסטן אויסזעהן פון דער עלטסטער שוהל אין דייטשלאנד (פונ'ם XIII יארהונדערט) אין וואָרמס· אויך דאָרט זיינען די מענערשע און די ווייבערשע שוהלען אויף איין שטח און אין דער וואנט צווישן זיי א פענסטערל· בא דעם דאָזיגן פענסטערל פלעגט שטעהן א יידענע וועלכע האט נאכגעזאגט דעם חזן די תפלות און שוין נאך איר פלעגן איבערזאָגן די איבעריגע דאַוונערינס· אין וואָרמס אויף'ן בית עולם איז דא א מצבה פונ'ם XIV יארהונדערט איינער אזא „פירזאָגערין"·

די גאלערייע פאר ווייבער איז א שפּעטערדיגע המצאה, אצינד איז אויך אין מאהליוו שוין דא א גאלערייע פאר די ווייבער און אין די זייטן־פליגלען האבן זיך באזעצט: אין איינעם — דער שמש, א טאָקער, וועלכער וועט אמאָל געוויס אומברייננגן אויפ'ן פייער די שוהל מיט זיינע סטרוזשקעס און הרובקעלע, אין אנדערן — א חדר· אבער דעם גאנצן כאַראַקטער פון דער שוהל גיט איר צו דער העכערער מיטלער טייל מיט זיין הויכען שפּיציגן דאַך און די בא די זייטן צו'ן אים צוגעפּרעסטע צוויי פליגלען מיט די משופּעדיגע דעכער און קליינינקע פענסטערלעך·

א שטיק פונ'ם סטעליע־געמעל אין דער מאָהליווער שוהל. מערב־זייט מיט דער דענקשריפט פונ'ם מאלער. 18 טער יארהונדערט.

DETAIL FROM THE DECORATION OF THE SYNAGOGUE OF MOHILEV WITH THE INSCRIPTION OF THE ARTIST. WEST SIDE. 18th CENTURY.

די שוהל איז אין מיטן טאג געשלאָסן. מיר האָבן אפגעזוכט דעם שמש און ער האָט אונז געעפנט.

ניין, דאס איז געווען עפּיס אַנדערש, ווי יענע ערשטע איבערראשונג, וועלכע איך האב באקומען באם באזוך אין דער ראָמאַנישער באזיליקע, אין דער גאָטישער קאַפּעלע, אין די באַראָקישע קירכען פון דייטשלאנד, פראנקרייך, איטאליע. אפשר, ווען א קינד וואכט אויף אין זיין וויגל, וועלכעס איז אינגאנצן איבערגעצויגען מיט א וואואַל, אויף וועלכן ס'זיצען פליגן און שמעטערלינגען און דאס גאנצע איז פון דער זון באגאָסן, אָט אפשר זעהט עס דאן אזעלכעס.

די ווענט — האָלצערנע, קלעצער דעמבינע, קלינגען אונטערן קלאפּ. איבער די ווענט א סטעליע ווי א געצעלט, פון ברעטער. די נעטען אלע אָנזיכטיג. אָהן אָבנארעניש, קיינע פאַנטאזיע, די גאנצע ארבייט פון דעם סטעלמאַך פון אויבן־אויף, אבער דער גאנצער גוף אזוי צעגלידערט פונ'ם מאָלער און מיט עטליכע ניט־קאָמפּליצירטע פארבן אזוי פארפילט, אז א גאנצע גרויסע וועלט לעבט דאָ און בליהט און פילט אן דעם דאָזיגען ניט גרויסן קוביק.

דער גאנצער אינעווייניגסטער שטח פון דער שוהל איז באפוצט, אנגעהויבן פון די באַנק־רוקענס, וואס ציהען זיך איבער דער לענג פון די ווענט, ביז צום סאַמע שפּיץ פון דעם געצעלט. די שוהל, א פיערקאנטיגע באם דיל, געהט איבער אין א אכטקאנטיגער געצעלטיגער סטעליע, אינגאנצן ווי א יארמילקע עהנליך. דריי־קאנטיגע טאָוולן מאסקירען דעם איבערגאנג פונ'ם פיערקאַנט צום אַכטקאַנט. די דאָזיגע ווענט און די דאָזיגע סטעליע זיינען צעגלידערט מיט א ריזיג געפּיהל פון קאָמפּאָזיציע. דאס איז עפּיס לגמרי אנקעגען־געזעצטעס צום פרימיטיוו. דאס איז די פרוכט פון א גרויסער קולטור. פון וואנען שטאַמט זי? דער מייסטער פון דעם דאָזיגן ווערק — סגל, זאגט אין זיין אויפשריפט, פול עדעלסטער באגייסטערונג... „שוין לאנג אז איך געה ארום איבער דער לעבעדיגער וועלט...‟

מ'דערצעהלט פון אים, אז ער האט דריי שוהלן געמאָלט, אין מאהליוו, קאפּוסט און אין דאָלהינאָוו (אנדערע רופען אן אַן' אנדער אָרט). נאָכדעם ווי ער איז פארטיג געוואָרן, איז ער אַראָפּגעפאַלן פון דער רעשטאָוואַניע און געשטאָרבן. אזוי דערצעהלט יעדעס שטעטיל באַ זיך: די מאהליווער זאגן ער איז אין מאָהליוו געשטאָרבן, די קאפּוסטער — אין קאפּוסט, די דאָלהינעווער — באַ זיך. די לעצטע צוויי שוהלן האָבן אָפּגעברענט. די דאָלהינעווער שוין לאנג. מיין פאטער פלעגט דערצעהלן, אז ער געדענקט פון דאָרטן א ריזיגע פרעסקע יעקב'ס קבורה, מיט א רייטוואָגן, פערד, די בני־יעקב, מצריים א. א. וו. מיר קאָנען היינט ניט פארגלייכן. אבער די מעשה איז כאראקטעריסטיש פאר דער אפשאצונג פונ'ם קינסטלער. — אזוי גרויס איז זיין ווערק, אז זיין ווייטערדיג לעבן קאָן אים נאָר דערנידעריגן. געענדיגט דאס ווערק און די נשמה האט מעהר ניט וואס צו טון אין גוף.

דער מיטעלפונקט פונ׳ם גאנצן איז די סטעליע. אין מערב־זייט, באם אריינגאנג, שטעהן ריעזיגע לייבן און פאוועס הינטער זיי. די לייבן האלטן צוויי שילדן מיט אויפשריפטן, די אונטערשטע איז אן אנדענקען פונ׳ם מייסטער פאר זיך אליין. דאן געהט אויף די דריי צפונדיגע און דריי דרומדיגע

פון דער יידישער פאָלקס־ארבייט. צו איז דען ניט דאָס א רבניש פנים אָט דער לייבן־קאָפּ אין דעם מזלות־געמעל פון דער מאהליווער שוהל? (בילד ז׳ 13.)

איבער׳ן פריז צעבליהט זיך א ריעזיגער געוויקסן־אָרנאמענט, וועלכער כאפט ארום מיט א רינג די גאנצע סטעליע. נאָך

א שטיק פונ׳ם סטעליע־געמעל אין מאָהליווער שוהל, מיט׳ן בילד פון א שיף. 18 טער יארהונדערט.

DETAIL FROM THE DECORATION OF THE SYNAGOGUE OF MOHILEV WITH A SHIP. 18th CENTURY.

טאָוולן פונ׳ם געצעלט אזוי ווי א פריז, אויף וועלכן עס וויקעלט זיך אויף דאס לעבן פון פרעסערס און געפרעסענע. אונטן א וואסער, אויף דעם ערד, איבער דער ערד א הימעל, אין הימעל שטערן, וואָס צעבליהען זיך אין בלומען. אין וואסער — פיש; זיי ווערן פון די פויגל געכאפט. אויף דער ערד א פוקס טראָגט א פויגל אין פיסק. א בער קלעטערט אויף א בוים נאך האָניג. פויגל טראָגן שלענג אין די פיסקעס. אָט די אלע פליהענדיגע און לויפענדיגע — זיינען מענשן. דורך זייער פירפיסיגער אָדער געפעדערטער מאַסקע קוקן זיי מיט מענשן־אויגן. דאָס איז א זעהר מערקווירדיגער שטריך

העכער א רייה שטעמפלן מעהר פון אָריענטאַלישן, איך וואָלט געזאָגט: פון מויריטאנישן צוזאמענשטעל, און אין זיי א קאָמפליצירטע איבערפלעכטונג פון שטריק — א מאָטיוו, וואס דערמאָנט זעהר לעאָנארדא־דא־ווינטשיס צייכנונג פארן שטעמפעל פון זיין אַקאַדעמיע. און איצט דערמאָן איך מיך, אז איך האב געזעהן אין מילאַן, אין קאַסטעלאָ, א זאל, וואס זיין סטעליע ווערט אויך צוגעשריבן לעאָנארדאָ׳ן, אויך מיט אזא עהנליכן שטריק־אָרנאמענט.

איבער דעם שטעהן אויסגעשטעלט אין א שורה די מזלות. צוועלף קאָמפּאָזיציעס אין קרייזן, געקייטעלט אינאיינעם, א

דאס בילד פון א לייב אין דער מאָהליוּוער שוהל.

"LION" FROM THE DECORATION OF THE SYNAGOGUE OF MOHILEV. 18th CENTURY.

גאנצע זאַך. דאס מזלות־געמעל איז זעהר אייגנארטיג און איי̇ניגע פון זיינע צייכענס זיינען מערקווירדיג לאַקאָניש און קרעפטיג. אזוי למשל, דער שיסער (מזל קשת). בסך הכל צוויי הענט, איינע האלט דעם בויגן, די אנדערע ציהט אן דעם פאָדים. דאס איז די „קרעפטיגע האַנט", די „שטראָפענדע האַנט" פון דער ביבעל. און איבער דעם אלעמען, אין מיטעל־פונקט פון דער „יאַרמולקע" — א דריי־קעפיגער אדלער: די פארוואקסונג אין איינעם פונ׳ם רוסישן און פון פוילישן אָדלערס.

אין מזרח, איבער׳ן ארון קודש, ווידער לייבן, נאָר דא האלטן זיי שוין די לוחות און פון זיי א גרויסער כפורת כאפט ארום דעם ארון־קודש. אין די זייטן צוויי פאַנאָס, — לינקס אויף דער צפון־וואנד א „וואָרמייזא", עפיס א פארשאָלטענע שטאט ארומגעכאפט פון עפיס א דראקאָן, און א עץ־החיים; (זעה בילד ז׳ 8). אויף דער אנדערער זייט, אין צפון־מערב — ירושלים און דער עץ הדעת.

אויף די דרייעקן, וואס מאַסקירן דעם איבערגאנג פון די ווענט צו דער סטעליע, אויף איינעם פון זיי, אין צפון־מערב, דער שור־הבר; אויף דעם אנדערן, אין צפון־מזרח, א ווילדע ציג; אויף׳ן דריטן, אין דרום־מזרח, דער לויתן; און אויף׳ן פיערטן, אין דרום־מערב, א עלפאנט מיט א טראגשטוהל אויף׳ן רוקען.

אויף די ווענט — טאָוולן מיט אויפשריפטן, הייליגע כלים פון מלך שלמה׳ס בית המקדש, אָרנאמענטן און אלערליי לעבעדיגע ברואים.

דער אוצר פאָרמען באם מאָלער — א אונערשעפליכער. און מ׳זעהט ווי דאס אַלץ האט זיך בא אים געגאָסן, ווי פון א פילהאָרן, און ווי די האנט פונ׳ם ווירטואָז איז ניט מיד געוואָרן און ניט אבגעשטאַנען פון דער געשווינדיגקייט פונ׳ם פארטראכטן. פון יענער זייט ארון־קודש האב איך אנטדעקט די ערשטע פאָרויסצייכנונג מיט׳ן פינזל, דעם „קאָנטור" פונ׳ם גאנצן געמעל, דאס וואס דינט אלס גרונדלאגע צו דער ווייטער־דיגער פארבן־באארבייטונג. דער דאָזיגער „קאָנטור" איז אנ־געווארפן אויף דער וואנט דורך א מייסטער פון געוואלטיגער געוואוינטהייט, בא וועלכן דער פינזל איז פולקאָם אונטערוואָרפן דעם ווילען.

דער קאָליר פון דער מאָלעריי — בורשטין־פערלדיג מיט ציגעל־רויטע פונקן. ער איז ניט צום ערפאסן, ער לעבט און באוועגט זיך אַ דאַנק דעם ספעציפישן שיין. אין אלע פיר ווענט זיינען דא פענסטער אין דער סאמע הויך. די זון געהט ארום און ארום און יעדע שעה איז יעדע וואנט, און באזונדערס די משופעדיגע טיילן פון דער סטעליע, אנדערש באלייכטן. דאס גיט צו דעם גאנצן א אומאויפהערליך שפיעל. דאס געמעל איז, בא זיין גאנצער דורכזיכטיגקייט, זעהר דיק. אלץ שווערע פאַרבן: אָכרע, בלייוויס, צינויבער, גרינס, צום ווינציגסטן די קאלטע טענער, בלוי און פיאָלעט.

פון וואַנען אבער געהט עס אָט דער שטראָם? וואו האט דער דאָזיגער וואָלקן געטרונקן, כדי זיך אויסצוגיסן אין אזא וואונדערליכן רעגן?

זאלן זוכען און ארומקלעטערן די פּאָרשערס אין דעם ים פון דער געשיכטע פון דער קונסט. איך קאן נאר זיך טיילן מיט פאלגענדען פון מיר באאָבאכטעטען פאַקט. אין שוהל איז תמיד פארהאַנען א קליינע ביבליאָטעק. אין די אלטע שוהלן שטייען אין די ספרים־שאפעס גמרות און אנדערע ספרים פון די סאמע עלטעסטע דרוקן, מיט רייכע שער־בלעטער און איינציגע צירונגען און שלוס־צייכנונגען. אָט די עטליכע בלעטער האבן אין זייער צייט געשפּילט די זעלבע ראלע וואס היינט די אילוסטרירטע זשורנאלן, זיי האבן באקאנט געמאכט מיט די נייעסטע קונסט־פארמען. און ריכטיג. איך האב אַמאל געזעהן א מצבה מיט אזא מין באַרעליעף: א בער שטייט אויף די הינטערשטע לאַפּעס און נעמט ארום א בלי־הענדען אַקאנטעווע אָרנאַמענט. אין א הויפן שמות פון דרוק אמסטערדאם פונ׳ם 16 טן און 17 טן יארהונדערט אויף׳ן בוידעם פון דער דרויער שוהל האב איך געזעהן א שלוס־צייכנונג פונקט מיט דעמזעלבן מאָטיוו. און ס׳קאן קיין ספק ניט זיין, אז דער סקולפּטאָר פון דער מצבה איז אינסטרואירט געווען פון דער דאזיגער שלוס־צייכנונג.

א צווייטער ביישפּיל: דאס שניצעכץ און די גאנצע קאָמפּאזיציע פון די פּיעל־שטאָקיגע ארון־קודש׳ס און די רענעסאנסיש־באראָקישע שער־בלעטער פון די יידישע ספרים. פארן יידישן שניצער האבן די דאזיגע שער־בלעטער געדינט אלס מוסטערן פונקט אזוי ווי פאר די ארכיטעקטאָרן — די ארבייטן פון ווילאָן און פּאַלאַדיאָ.

בלייבט נאך די פראגע וועגן נאציאנאלן מאָמענט פון דער דאזיגער מאָלעריי. מיר לאזן זי פאר די פּסיכאָלאגן און עטנאָגראפן. נאר מיר וועלן זיי אויפמערקזאם מאכן, אז דאס קרובהשאַפט פון די פארמען, וואס זיינען מיט אזא ותרנות צעוואָרפן אויף די ווענט און סטעליע פון דער מאהליווער שוהל, מיט די גלייכצייטיגע פארמען פון אנדערע אומות דארף צווינגען באזונדערס ערנסט זיך צו פארטראכטן. דער איטאליענער פאראוועטי האט געסטרויעט דעם אוספעניער סאָבאָר אין קרעמל, און זיין לאנדסמאן אלואיזי — דעם קרעמל. דער פיניקיאַנער חירם האט געבויעט שלמה המלך׳ס בית המקדש. אזעלכע עדות קאן מען אנפירען אהן אן עק.

בכן איצטערט, ווען אלס סימן פון א קולטור פאלק דינט די געדרוקטע ליטעראטור, צייטונגען און זשורנאלן, א אייגענעם טעאטער, א אייגענע מאָלעריי, א מוזיק און ד. גל. — מיר האבן דאַס אלץ, הייסט עס — מיר זיינען אויך א קולטור פאלק. עס פעהלט נאר א גלענצענדער יחוס־בריעף. אבער אויב צוליב דעם הויבט מען אָן קריכן צום אלטערטום און אויב נאר מיט דעם אַליין ערקלערט זיך דער אינטערעס אויך צו דער „פאלקס־שאַפונג,“ איז שוין גלייכער אהן אָט דער קולטור· ניט נייטיג.

און אויב איצטער, ווען די טעכניק פון די ווידער־אויפפירונגען שטייט אזוי הויך און די דרוק־מאשין ארבעט גיך, וועלן אט די זאכן קריגן די ברייטסטע פארשפרייטונג און זיי וועלן אנשטעקן די „קונסטלערערס“ און זיי וועלן אנהויבן צו פודערן און סטיליזירען אט דעם איינמאל זיך באוויזענעם פנים, צעהאקן אים אויף שטיקלאך און אט דעם וויניגרעט אונטערטראגן אלס א נייע קונסט־קולטור, — איז שוין גלייכער אהן אט דער קולטור. ניט נייטיג.

דאס וואס מ׳רופט קונסט, ווערט געשאפן דאן, ווען מ׳ווייסט ניט, אז דאס וואס מ׳טוט איז קונסט. נאר דעמאלס בלייבט עס אלס דענקמאל פון קולטור. היינט ווערט די קונסט געשאפן דורך די, וועלכע קעמפפן קעגן איר.

אונז איז דער לעבעדיגער הונד טייערער איידער דער טויטער לייב. מיר ווייסן, אז ווען דער הונד שטארבט, ווערט ער א לייב.

ע. ל.

"LION", A ZODIACAL SIGN
FROM THE DECORATION
OF THE SYNAGOGUE OF MOHILEV.
18th CENTURY.

מזל ארי.
פונ׳ם געמעל אין דער מאָהליווער שוהל.
18 טער יארהונדערט.

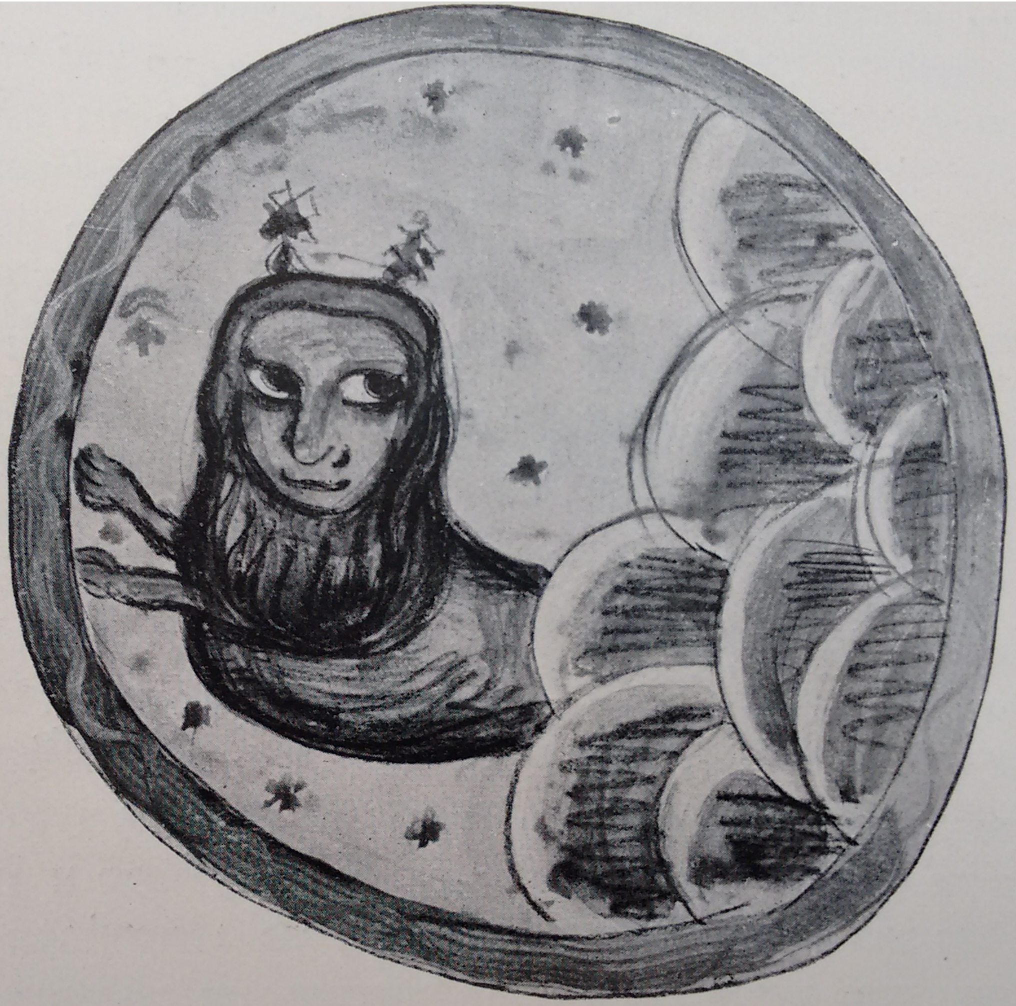

ON", A ZODIACAL SIGN
M THE DECORATION
SYNAGOGUE OF MOHILEV.
18th CENTURY.

מזל ארי.
מנ'ם געמעל אין דער מאָהליוּוער שוהל.
18 טער יארהונדערט.